

УДК 338.23

**В. М. Домрачев, канд. фіз.-мат. наук, доц.,
Національний банк України, м. Київ**

МЕТОДИ ОЦІНКИ БАНКОМ РИЗИКІВ КРЕДИТУВАННЯ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті проведено аналіз ефективності кредитування банками окремих галузей економіки та галузевих ризиків банків України, виявлені залежності прибутку та процентного доходу банку від частки кредитів у галузь у кредитному портфелі банку.

Ключові слова: галузевий ризик, комерційні банки, кредитування підприємств галузі.

Постановка проблеми. Фінансова криза не зменшила дисбаланси в українській банківській системі, як і взагалі у світовій економіці. З іншого боку, завершився поточний етап надування бульбашок на ринках спекулятивних активів України. У банках виникає питання – кого кредитувати? Ресурсна база банків зростає, ресурси необхідно вкладати у прибуткові активи, зокрема кредити. Тому для банків стає актуальним питання аналізу галузевих ризиків.

Мета статті – проаналізувати ризики кредитування окремих галузей української економіки, запропонувати методи оцінки банком ризиків кредитування окремих галузей економіки України; накреслити можливі шляхи вирішення питання відновлення банками кредитування економіки.

Виклад основного матеріалу. Зв'язок потоків товарів і відповідних потоків грошових коштів між галузями економіки важливий для економічного зростання. Цей зв'язок відіграє важливу роль у моделі загальної рівноваги (міжгалузевого балансу), яку свого часу використовували для прогнозування у плановій економіці. Нестача певної галузі у кредитних ресурсах може призвести до негараздів у цій галузі (рис. 1).

При переході до моделі розвитку сімейно-кланового капіталізму стає важливим аналіз галузевих ризиків, які пов'язані з невідповідністю потоків капіталу грошовим потокам в економіці, що, у свою чергу, зменшує ефективність та уповільнює економічне зростання виробництва. У роботі проведено статистичний аналіз ефективності кредитування банками окремих галузей економіки та галузевих ризиків банків України, виявлені залежності прибутку та процентного доходу банку від частки кредитів у галузь у кредитному портфелі банку (рис. 2).

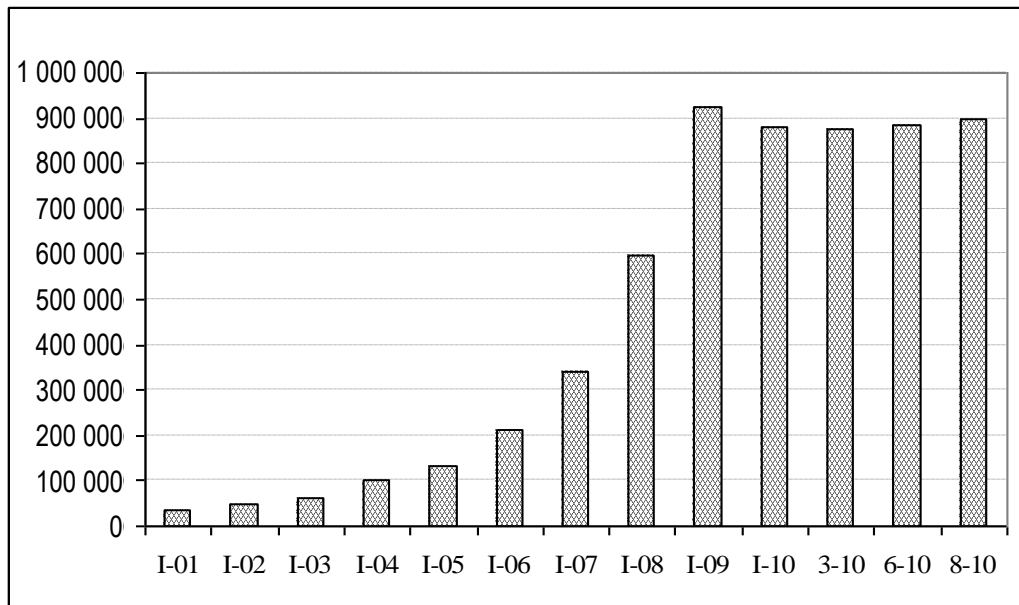

Рис. 1. Динаміка активів банків України, млн. грн.

Джерело: НБУ.

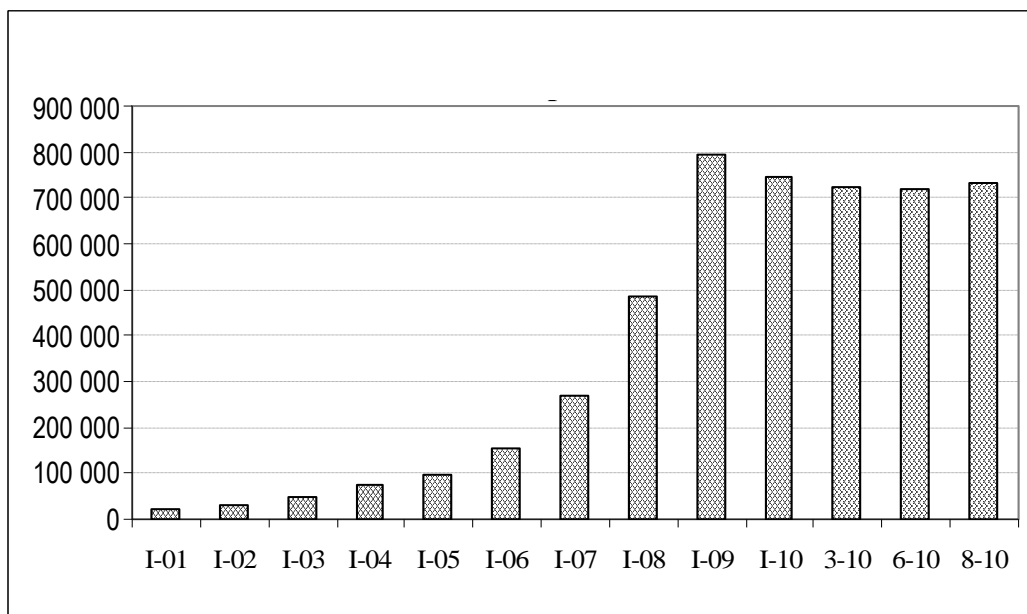

Рис. 2. Динаміка наданих кредитів банками України, млн. грн.

Джерело: НБУ.

У результаті фінансової кризи українські банки втратили значні активи (див. рис. 1). Наслідком цього стало зменшення кредитування економіки (див. рис. 2). Особливо відчутним стало зменшення довгострокових кредитів в економіку та зростання проблемних кредитів (рис. 3, 4). Частка проблемних кредитів у кредитах, наданих у 2009 році, зростає з 2,3 до 9,4 % (11,6 % прострочених кредитів на 01.09.2010).

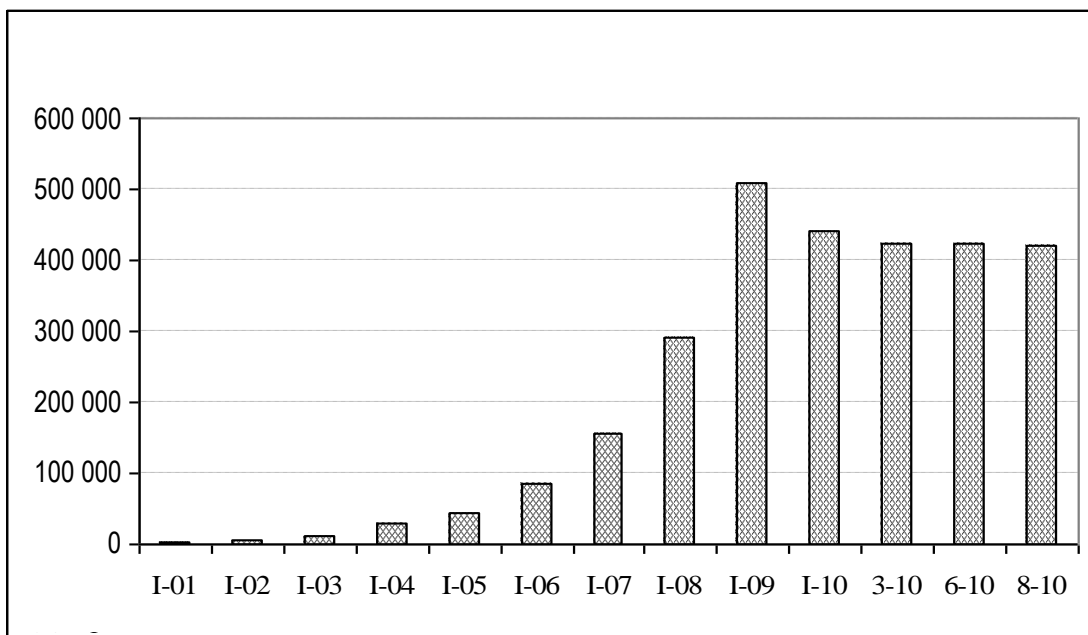

Рис. 3. Динаміка наданих банками України довгострокових кредитів, млн. грн.

Джерело: НБУ.

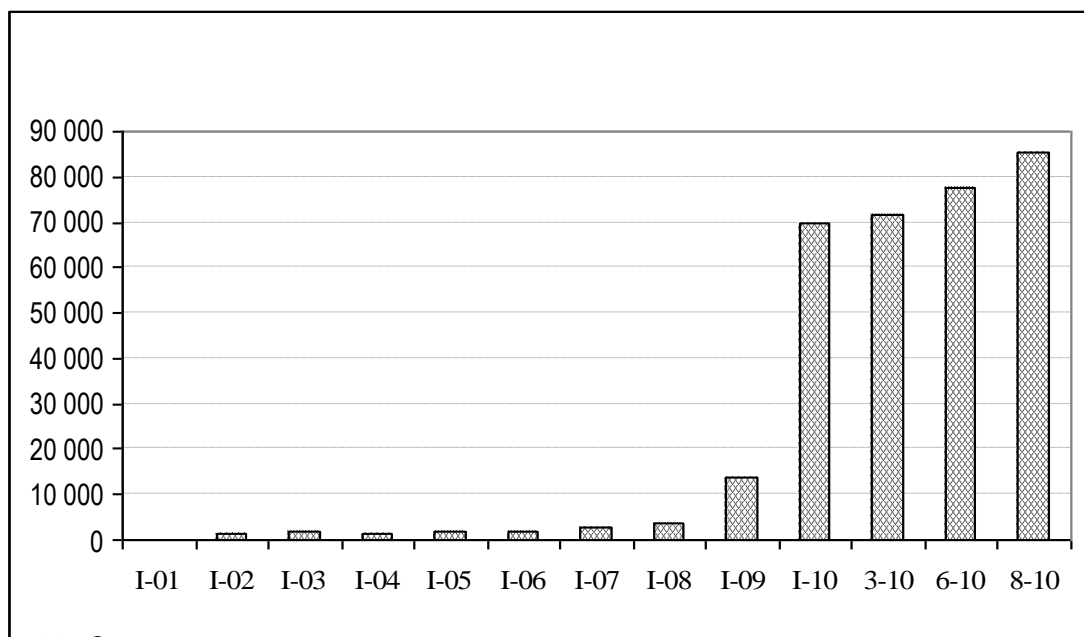

Рис. 4. Динаміка прострочених кредитів банками України, млн. грн.

Джерело: НБУ.

Кредитування економіки України (суб'єктів господарювання) у серпні 2010 року відновилося на докризовому рівні (рис. 5). Банки зменшують споживче кредитування і збільшують кредитування економіки. Тому стає важливим аналіз галузевих ризиків.

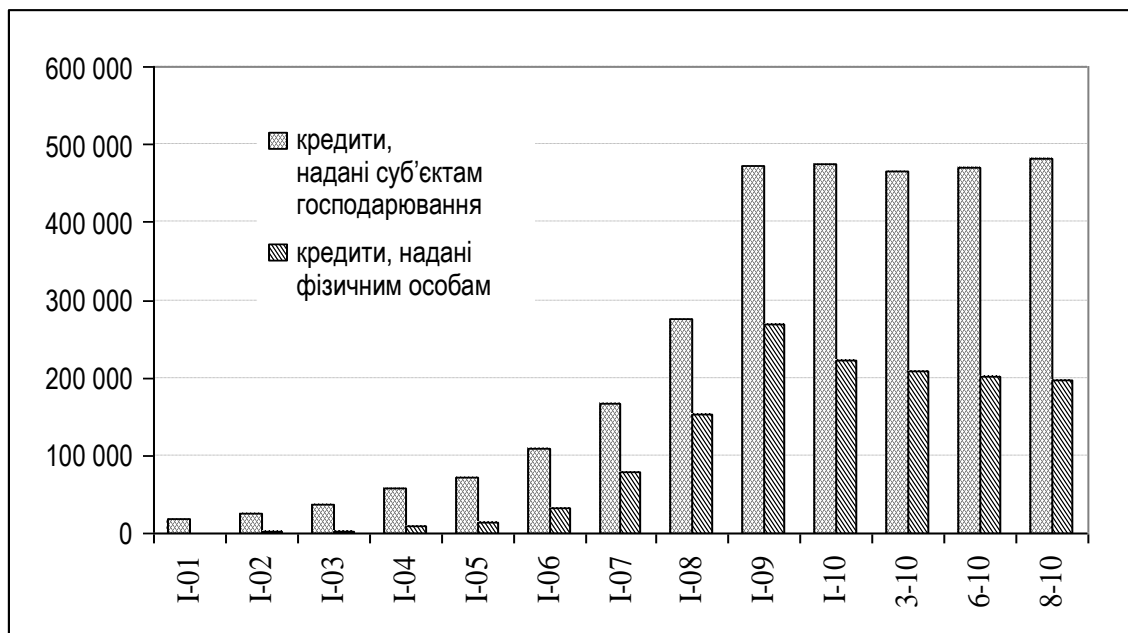

Рис. 5. Динаміка кредитів банків України, млн. грн.

Джерело: НБУ.

Важливо з'ясувати, чи є динаміка галузевого ВВП індикатором галузевого ризику, як залежить прибуток банку від кредитування певної галузі. Адже багато підприємств прибуткових галузей працюють за власні кошти без залучення кредитів, багато працюють за рахунок державного бюджету.

Рис. 6. Стан кредитного портфеля банків України на 01.08.2010

Порівняння розподілу кредитного портфеля банків України (рис. 6) з часткою галузі у структурі ВВП (рис. 7) свідчить, що галузі

по-різному використовують кредитні ресурси банків. Спостерігається велика концентрація портфеля у торгівлі та операціях з нерухомим майном, слабка диверсифікація та недостатня увага ліквідності ринків.

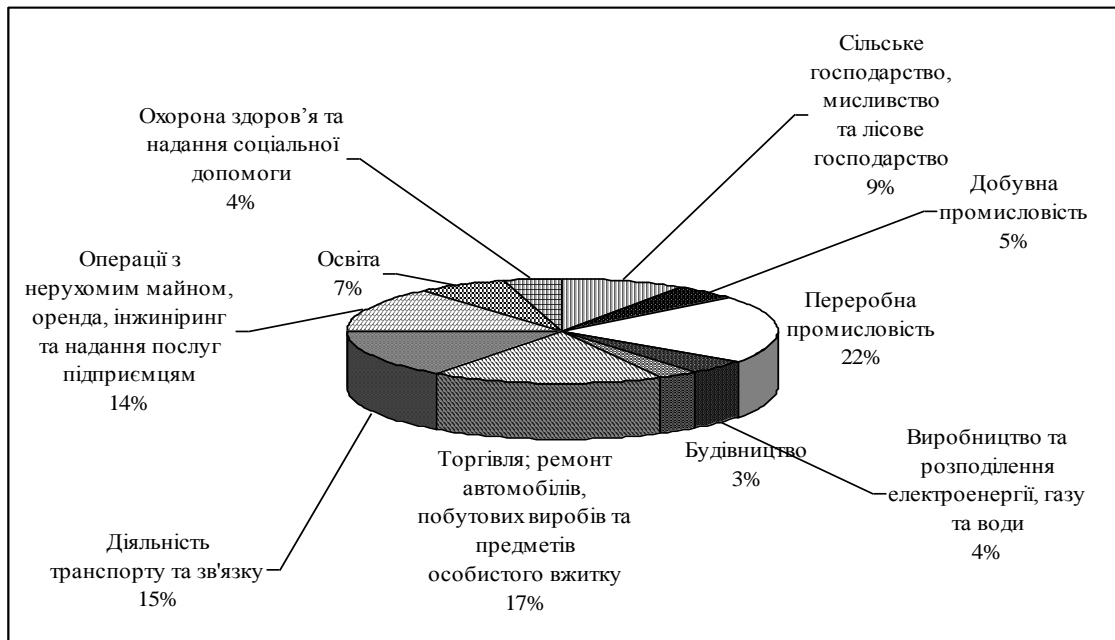

Рис. 7. Додана вартість у структурі ВВП (2009)

Переоцінка ринку нерухомості призвела до значних втрат банків.

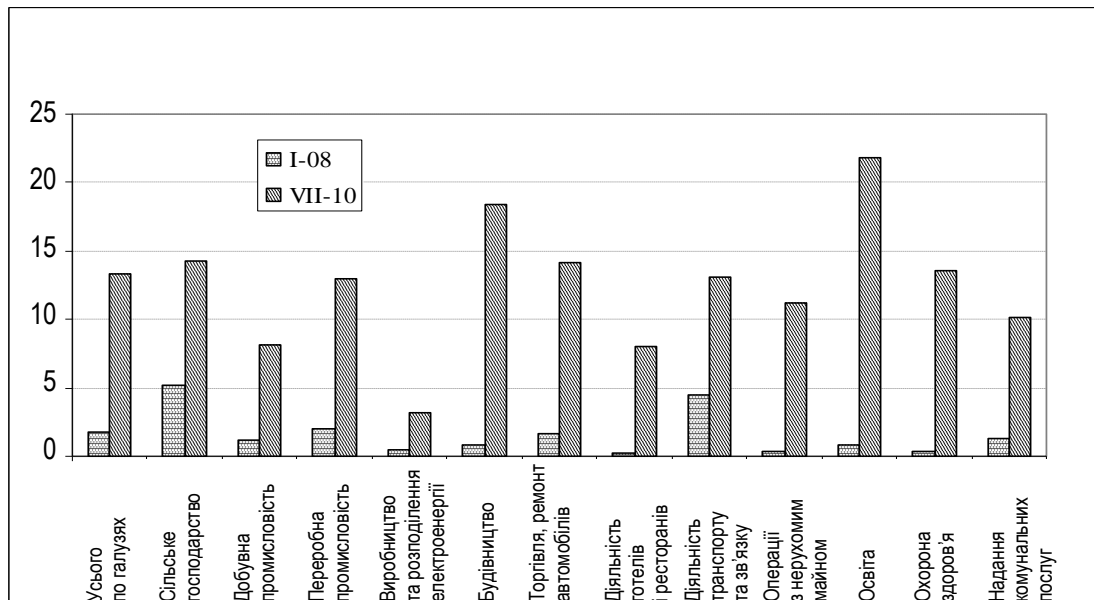

Рис. 8. Зміна частки прострочених кредитів банківської системи України в розрізі галузей, %

Основними стратегічними чинниками, що визначають можливості зростання вартості бізнесу, є економічні характеристики

галузі (привабливість ринку) і конкурентна позиція бізнесу усередині галузі. Для різних галузей на різних часових інтервалах прибутковість і ризику неоднакові, вони неоднакові і для різних галузевих сегментів. Під час кризи відбувся перерозподіл галузевої структури кредитного портфеля банків України, не всі галузі постраждали однаково (рис. 8).

Наявність у фінансового менеджера надійної інформації про поточний і прогнозний стан галузі дозволяє йому швидко ухвалювати фінансові і комерційні рішення, впливає на правильність таких рішень, що призводить до зниження ризику втрат і збільшення прибутку [1; 2].

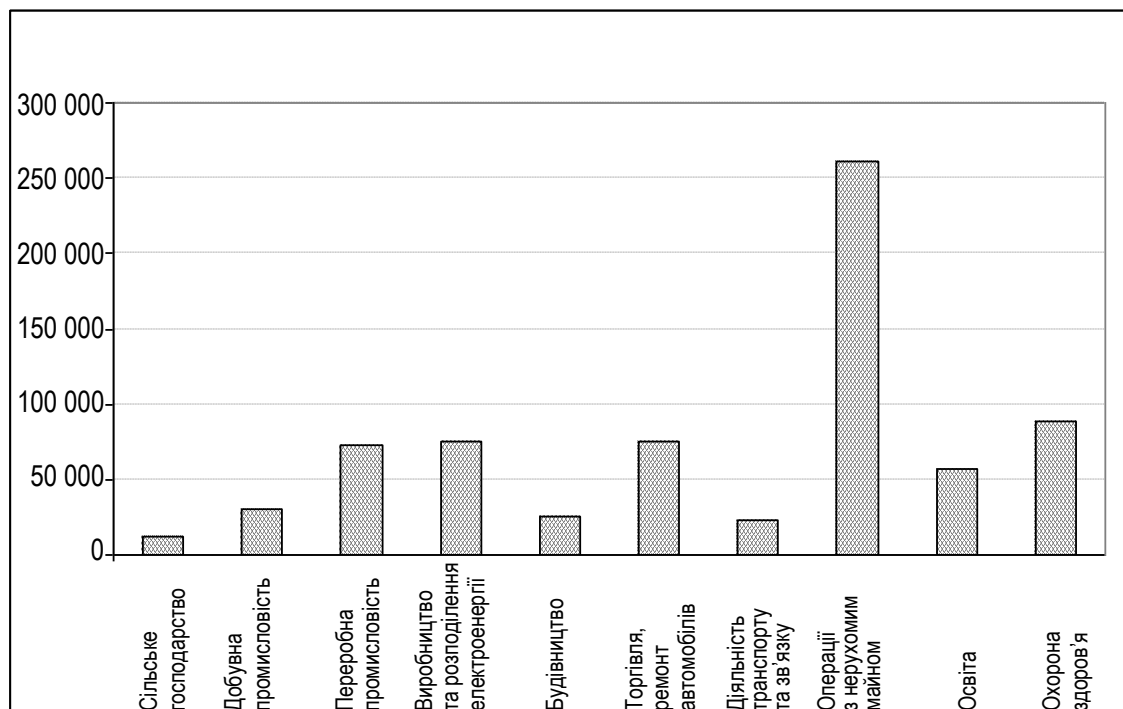

Рис. 9. Аналог коефіцієнта Шарпа для кредитного портфеля банків України (прибуток/волатильність), 01.01.2008

Методологія дослідження. Розглянемо N галузей. Кредитний портфель банку умовно можна подати як суму $\sum K_i$ + міжбанківський кредит + кредити фізичним особам, де K_i – сума коштів, яку банк кредитував в i – у галузь ($i \in N$).

Мета дослідження – з'ясувати дві залежності: $f(K_i, i \in N)$ = прибуток банку та $g(K_i / \text{Кредитний портфель банку, частка неповернених кредитів у } K_i, i \in N)$ = процентний дохід банку. Тобто необхідно з'ясувати головні фактори галузевого ризику банку. Для вирішення цього питання використані дані українських банків (www.bank.gov.ua).

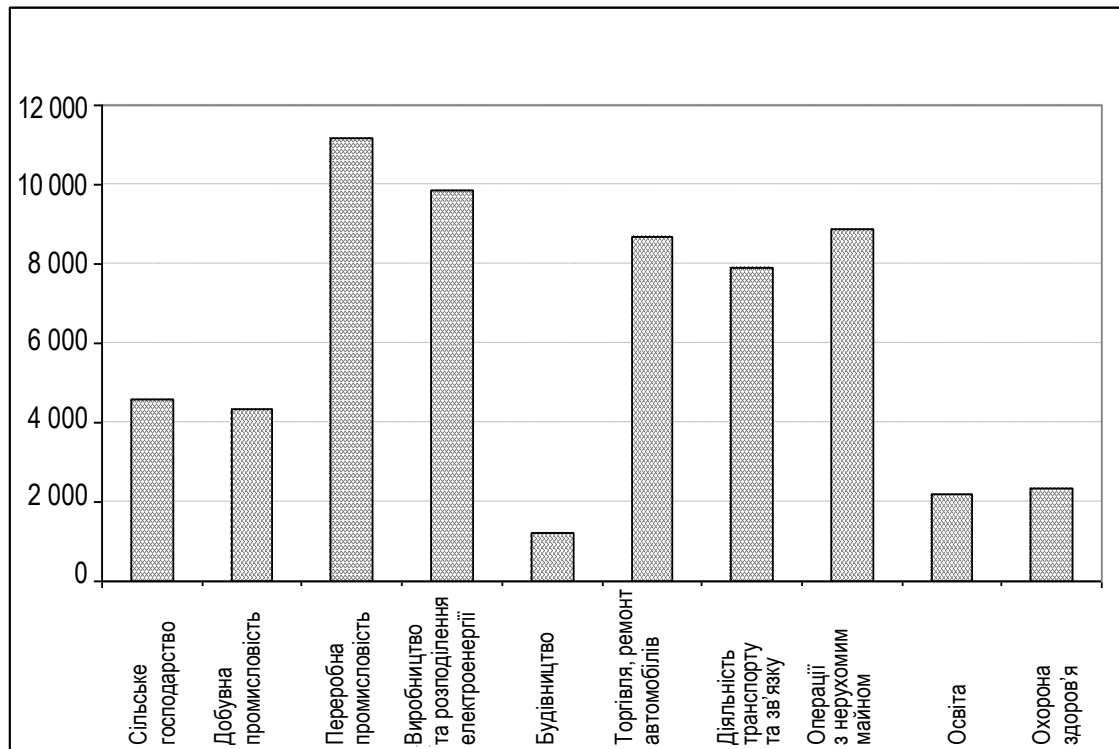

Рис. 10. Аналог коефіцієнта Шарпа для кредитного портфеля банків України (прибуток/волатильність), 01.08.2010

Результат статистичного аналізу свідчить, що позитивно впливають на процентний дохід банку дві галузі: виробництво та розподілення електроенергії, газу та добування уранової та торієвої руди.

Розрахунок коефіцієнтів Шарпа [2] для кредитів банків в окремі галузі економіки України до і після фінансової кризи свідчить про перерозподіл ризиків кредитного портфеля банків (рис. 9, 10).

Під час кризи відбулася зміна структури галузевих ризиків кредитування. Тому виникає нова задача розробки стратегії відновлення кредитування в Україні. Уряду необхідно визначити роль держави у цьому процесі та розробити інструменти підтримки економіки. Необхідно вирішити, які галузі підтримувати: ті галузі, які більше постраждали внаслідок кризи, чи ті, які є стратегічно важливішими, або ті, які найбільш прибуткові, а також те, як підтримувати: за рахунок держави (податків, подовження пенсійного віку населення), за рахунок заохочування підприємців, за рахунок запровадження спільних фондів тощо. Західні фахівці рекомендують посилити процес реформування (планування та регулювання) економіки.

Висновки. Динаміка падіння виробництва в окремих галузях не збігається з факторами кредитного ризику, які впливають на прибуток і процентний дохід банків. Це свідчить про те, що

найбільш прибуткові галузі, імовірно, не використовують кредитні ресурси банків у належному обсязі. Під час кризи відбулася значна зміна галузевих ризиків кредитування в Україні.

Список літератури

1. Домрачев, В. М. Аналіз ефективності кредитування банками України окремих галузей економіки [Текст] / В. М. Домрачев // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2010. – № 1. – С. 137–145.
2. Bohn, J. R. Active credit management in practice [Text] / J. R. Bohn, R. M. Stein. – New Jersey : John Wiley & Sons, 2009. – 610 p.

Summary

Communication of streams of commodities and proper streams of money facilities between branches of economy is important for the economy growing. This communication acts important part in the model of common equilibrium, which at one time was used for prognostication in the planned economy. The shortage of certain industry in credit resources can result in confusions in this industry. In transition to the model of development of domestically-clan capitalism the analysis of of particular a branch risks which are linked from the inconsistency streams of capital to the money streams in an economy becomes important. The analysis of efficiency of crediting by the banks of separate industries of economy and of particular a branch risks of banks of Ukraine is considered in work.

Отримано 03.02.2011